

Samec rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*) v roli pěstouna

Male of Common Redstart (Phoenicurus phoenicurus) helped parents of Black Redstart (Phoenicurus ochruros) to feed their nestlings

Tomáš Diviš

Olešnice 52, 549 41 Červený Kostelec; e-mail: tomas.divis@email.cz

ÚVOD

Několik desetiletí pozorování v terénu mě utvrzuje v přesvědčení, že studium chování ptáků obsahuje nevyčerpatelnou zásobu doposud neznámých jevů s příslibem vzrušující práce a záliby i pro další generace ornitologů. To určitě platí i pro ostatní obory studující živou přírodu, a v naší krajině, kde nekončící lidské zásahy nutí živé organizmy k dalším a dalším adaptacím, to platí o to více. Grim (2015) píše, že nejzajímavější a nejrychlejší adaptace v chování ptáků je možné pozorovat v antropogenně ovlivněné krajině, která nabízí ptákům oproti divoké přírodě mnoho benefitů. Pro nové poznatky v ní není vždy nezbytně nutné vynakládat mnoho času a námahy. Takovou příležitost mně poskytly oba druhy našich rehků hned za prahem našeho domu.

Rehek domácí (*Phoenicurus ochruros*) obývá všechny typy obytné i průmyslové zástavby, vyžaduje přístup na zem a preferuje plochy s řídkou vegetací. Vyhýbá se místům s podílem stromů vyšším než 26 %. Rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*) se v nárocích na hnízdní teritorium odlišuje od rehka domácího zejména tím, že vyžaduje na hnízdišti větší zastoupení vzrostlých dřevin. V přírodě si tyto druhy nijak nekonkurují, v mozaice antropogenních stanovišť se však teritoria obou rehků často částečně překrývají (SEDLÁČEK *et al.* 2004). Hnízdo rehka domácího bývá ve většině případů umístěno na budovách. Hnízdí vně, ale běžně i uvnitř budov. Nejčastěji na trámech pod střechou a ve výklencích zdí. Synantropní populace rehka zahradního hnízdí v parcích a zahradách. Hnízdo bývá umístěno nejčastěji ve stromových dutinách a polodutinách, ale ani hnízdění na budovách není ojedinělé (HUDEC & ŠTASTNÝ 2011). Tento příspěvek popisuje neobvyklou hnízdní interakci těchto druhů rehků, kterou jsem v roce 2018 zaznamenal přímo na mojí zahradě na okraji obce Olešnice u Červeného Kostelce na Náchodsku (mapovací čtverec 5562, nadmořská výška 420 m n. m.).

VLASTNÍ POZOROVÁNÍ A DISKUSE

Na konci dubna 2018 začal na naší zahradě zpívat rehek zahradní. Domníval jsem se, že obsadí některou z více jak 15 vhodných budek, ale nikdy jsem jej do žádné z nich neviděl vlétnout, a také jsem jej nikdy nepozoroval ve společnosti samice. Jeho zpěv zcela ustal pravděpodobně na začátku června, ale protože na zahradu zaletoval sbírat potravu, domníval jsem se, že zahnízdl někde v sousedství. Dál jsem mu nevěnoval pozornost, on si ji však na mě vynutil ke konci června pravidelnou vzrušenou reakcí vždy, když jsem vešel do přístřešku pro parkování automobilu přiléhajícímu k průčelí domu.

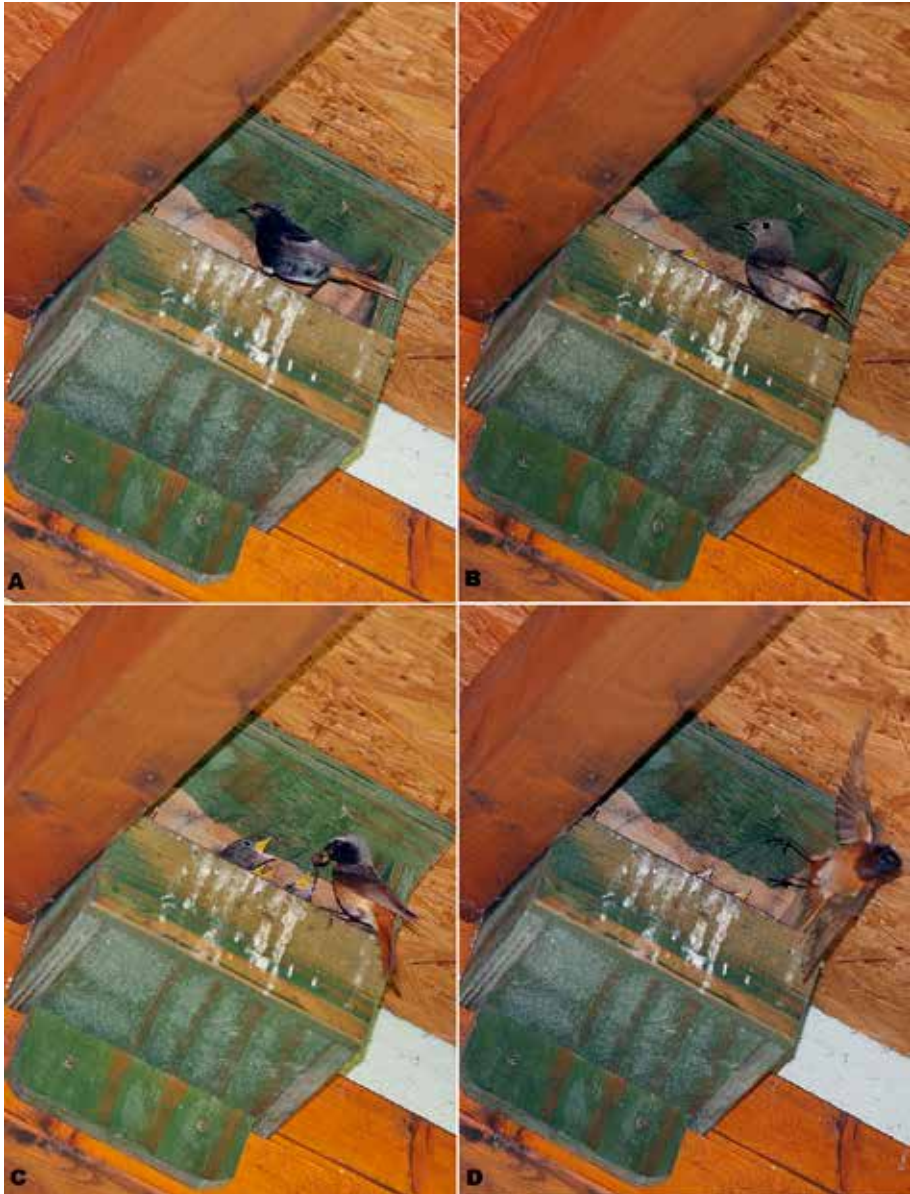
Dne 28. 6. 2018 jsem po vystoupení z automobilu zaparkovaného pod přístřeškem pozoroval samce rehka zahradního vzrušeně volajícího a poletujícího v okolí. Usedl jsem do blízkého altánu, abych zjistil příčinu jeho chování. Po několika minutách s potravou v zobáku vlétl do polobudky s mládřaty v hnízdě rehka domácího pod střechou přístřešku. Hned druhý den a chvíli ještě 30. 6. 2018 (obr. 1) jsem z předního sedadla vozu stočeným okénkem situaci na hnízdě ze vzdálenosti asi 3 m sledoval a prováděl fotodokumentaci (digitální zrcadlovka Canon EOS 40D, objektiv Canon EF 75–300 mm). Vzájemné vztahy všech tří zúčastněných dospělých ptáků byly naprosto nekonfliktní. Potravu lovili na stejných místech, usadili na stejné stromy nebo stavby a jednou dokonce oba samci pokojně seděli na kabelové domovní přípojce asi 30 cm od sebe. U hnízda se samec rehka zahradního často potkával s jedním a někdy i oběma členy páru rehka domácího. Ani tehdy nedocházelo k jakýmkoliv projevům mezidruhové nesnášenlivosti, ale jen k pokojnému vystřídání při krmení mládřat. Frekvence krmení mládřat byla za dobu sledování hnízda u všech zúčastněných pěstounů přibližně shodná, samec rehka zahradního však nebyl pozorován při odnášení trusu mládřat. Rozlišitelnou potravu donášenou všemi třemi ptáky byly převážně drobné saranče a menší housenky sbírané v louce asi do 30–40 m od hnízda. Pět mládřat opustilo hnízdo 2. 7. 2018, ale ještě 6. 7. 2018 byl pár rehka domácího a samec rehka zahradního zjištěn při jejich krmení v okolí a při společném vzrušeném doprovázení do blízkosti mládřat vniknuvších koček.

Popisované hnízdění rehka domácího bylo pravděpodobně druhé v pořadí, první nejspíš proběhlo na domě nejbližších sousedů. Pár v těchto místech hnízdí pravidelně už několik let. Dokonale vybarvený samec má na noze kroužek. Je možné, že se jedná o samce, kterého jsem na stejném místě okroužkoval jako dospělého ptáka v roce 2015, ale pokus ověřit si jeho původ odchytem do nárazové sítě se mně nezdařil. Každoročně v místní části obce zpívá alespoň jeden rehek zahradní, ale v roce 2018 poprvé přímo na naší zahradě.

Rehek domácí je obvykle vůči rehkovi zahradnímu teritoriální a dominantnější (SEDLÁČEK *et al.* 2004, 2006), ale byla zaznamenána i větší agresivita ze strany rehka zahradního (KRÁL 2001, MÁŠLO 2011). Opakovaně bylo v lidských sídlech prokázáno i křížení rehků domácích a zahradních, hybridní potomci jsou plodní. Mezidruhová agresivita, která slouží jako prekopulační bariéra, je nejvyšší na počátku hnízdní sezóny krátce po přeletu rehků ze zimovišť, později v hnízdní sezóně vyhasíná (GROSCH 2003).

Velmi zajímavý případ konfliktů mezi hnízdicím párem rehka domácího a rehka zahradního zaznamenal KRÁL (2001) v osadě Valšov v Nížkém Jeseníku. Po vylíhnutí mládřat v hnízdě rehka domácího samec rehka zahradního opakovanými útoky vyhnal oba rodiče, adoptoval jejich mládřata, řádně o ně pečoval na hnízdě a krmil je i po vylíhnutí z hnízda. O později vylíhla vlastní mládřata pečovala pouze jeho původní družka.

Výše zdokumentovaná pěstounská péče rehka zahradního o mládřata rehka domácího byla pravděpodobně zapříčiněna neukojeným hnízdním instinktem po neúspěchu v založení vlastní rodiny.



Obr. 1: Samec (A) a samice (B) rehka domácího (*Phoenicurus ochruros*) krmící společně se samcem rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*; C, D) pět mláďat v budce pod střešou garáže v Olešnici u Červeného Kostelce, 30. 6. 2018. Foto: T. Diviš.

Fig. 1: Male (A) and female (B) of Black Redstart (*Phoenicurus ochruros*) feeding five chicks in nestbox collectively with male of Common Redstart (*Phoenicurus phoenicurus*; C, D). Parking garage in Olešnice u Červeného Kostelce village, Náchod district, 30th June 2018. Photo by T. Diviš.

SOUHRN

Příspěvek popisuje pěstounskou péči samce rehka zahradního (*Phoenicurus phoenicurus*) o mláďata na hnízdě rehka domácího (*Phoenicurus ochruros*). Mláďata byla normálně krmena i rodičovským párem rehků domácích. Vzájemné vztahy všech tří rodičů byly nekonfliktní. Frekvence krmení mláďat byla u všech zúčastněných dospělých ptáků přibližně shodná, samec rehka zahradního ale nebyl pozorován při odnášení trusu mláďat. Pět mláďat opustilo hnízdo 2. 7. 2018, ale ještě 6. 7. 2018 byl pár rehka domácího a samec rehka zahradního zjištěn při jejich krmení v okolí.

SUMMARY

The male of Common Redstart (Phoenicurus phoenicurus) helped parents of Black Redstart (Phoenicurus ochruros) to feed five nestlings in nestbox in garage. Aggressive behaviour was not recorded between interspecific parents. All three parents fed chicks in the same frequency. However, male of Common Redstart did not remove fecal sacs from nest. All chicks were successfully fledged on 2nd July 2018. Male of Common Redstart feeding fledglings was observed for the last time on 6th July 2018.

LITERATURA

- GRIM T. 2015: Cesta do města. *Vesmír* 94: 414–422.
- GROSCH K. 2003: Hybridization between two insectivorous bird species and the effect on prey-handling efficiency. *Evolution Ecology* 17: 1–17.
- HUDEC K. & ŠTASTNÝ K. (eds) 2011: *Fauna ČR: Ptáci 3/I*. Academia, Praha.
- KRÁL M. 2001: Konflikt mezi rehkem zahradním (*Phoenicurus phoenicurus*) a rehkem domácím (*Phoenicurus ochruros*) na společném hnízdišti. *Sylvia* 37: 153–155.
- MÁSLO M. 2011: Rehek versus rehek. *Ptačí svět* 1: 2.
- SEDLÁČEK O., FUCHS R. & EXNEROVÁ A. 2004: Redstart *Phoenicurus phoenicurus* and Black Redstart *P. ochruros* in a mosaic urban environment: Neighbours or rivals? *Journal of Avian Biology* 35: 336–343.
- SEDLÁČEK O., CIKÁNOVÁ B. & FUCHS R. 2006: Heterospecific rival recognition in the Black Redstart (*Phoenicurus ochruros*). *Ornis Fennica* 83: 153–161.